

ПРОФЕСІОНАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ МЕНЕДЖЕРА В НОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Нові умови господарювання в економіці спричинили зміни в управлінні організацією і поставила перед менеджерами нові виклики. В статті авторка представила нові вимоги до менеджерів, які висуваються до їх знань, компетенцій, умінь та особистості, що свідчать про їх професійну майстерність.

Lidia Włodarska-Zoła

PROFESSIONAL PERSONALITY OF THE MANAGER IN THE NEW ECONOMY

New economy caused changes in the organization management and posed new challenges for the managers. The author of the article put new demands to the managers to their knowledge, competencies, skills and personality that testifies about their professional craftsmanship.

Стаття надійшла до редакції 4.06.2010

УДК 378.046.4

*Олійник В. В.,
м. Київ, Україна*

ПРОФЕСІЙНЕ УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

*Коли ми говоримо, що лідерство — це вибір, то маємо на увазі,
що ми самі можемо вибирати рівень ініціативності, відповідаючи на запитання:
«Який мій крок буде найкращим у цих обставинах?».*

Стівен Р. КОВІ

Сучасні соціокультурні конструювання політичних і соціоекономічних утворень в Україні на основі культурологічних моделей європейського зразка залежать від створення ефективної системи неперервної педагогічної освіти. Вхідження України як демократичної держави в європейську спільноту зумовлює пріоритетність розвитку освіти, що системно формує **якості сучасного соціуму через базові особистісні цінності**, зафіксовані в Хартії ЄС, а саме:

- **достойнство** як право на людську гідність, право на життя;
- **право на цілісність особистості**;
- **свободу людини** — право на свободу й особистісну недоторканість, на життєдіяльність самостійно та за своєю волею, без примусу;
- **свободу економічної діяльності** як свободу професійної діяльності на всій території ЄС, право працювати;
- **право власності**, зокрема — право інтелектуальної власності;
- **рівність** як ключовий принцип правового статусу особистості в демократичному суспільстві, що намагається забезпечити однакові умови реалізації всіх прав і свобод людьми, перешкоджати дискримінації або, навпаки, створенню необґрунтованих привілеїв для певних осіб чи соціальних груп.

Сьогодні в суспільстві створена взаємозалежність між якісним рівнем фахової кваліфікації викладацького корпусу ВНЗ → якістю підготовки спеціаліста – випускника вищої школи (в тому числі вчителя) → якістю підготовки учня до вхідження його у

доросле життя і вибору професії. Усі рівні взаємозалежні між собою у досягненні кінцевого результату.

Ключовим фактором у цьому ланцюжку є професіоналізм науково-педагогічного персоналу вищої школи, який визначається низкою вимог нової епохи до постаті викладача – інтелектуально-інформаційної.

У цьому контексті **необхідними характеристиками викладача вищої школи стають:**

- професійна компетентність на рівні європейських і світових стандартів, мобільність,
- конкурентоспроможність,
- творчість і відповідальність,
- гнучке, незалежне і критичне мислення,
- володіння іноземними мовами,
- новими інформаційними технологіями,
- здатність до діяльності в умовах невизначеності та змін,
- орієнтованість на ефективну самоосвіту,
- самовдосконалення впродовж життя.

Тільки формуючи і розвиваючи вищезазвані характеристики, ми зможемо підготувати педагогічного працівника нового покоління, готового до реалізації постійно зростаючих і ускладнених завдань навчання та виховання підростаючого покоління, здатного адаптуватися до соціальних змін, готового дати відповідь зовнішнім викликам і мінімізувати виникаючі ризики. В свою чергу, закономірним є те, що високий рівень підготовки педагога – передумова розвитку особистості учня, його життєвих компетентностей і ціннісних орієнтацій.

А отже, не викликає сумніву, що *«майбутнє нації залежить саме від якості педагогічної освіти, опанованого вчителем обсягу знань, умінь і навичок, рівня сформованості творчих умінь і розвитку творчих здібностей...»*[3, с. 2].

Переосмислення ролі педагога

Ситуація щодо професії педагога сьогодні в цілому є складною. **По-перше**, вона стала масовою та «жіночою», **по-друге** – відсутні наукові основи відбору молоді до «вчительства». Водночас, зниження престижу педагогічної і наукової праці спричиняє відтік перспективної молоді в інші галузі економіки та за межі країни. **По-третє**, зміст педагогічної освіти не встигає за швидкими змінами реальної шкільної практики, збільшуючи відірваність між актуальними потребами сучасної школи та якістю підготовки вчителів. І це далеко не повний перелік проблем у даному напрямі.

На нашу думку, в цій соціальній сфері повинна «вироснути» особливо відповідальна еліта, здатна виконувати важливі державні та культурно-освітні завдання, адже сенс життя і діяльності педагога взаємопов'язаний з самим існуванням держави, яка без молоді позбавлена майбутнього. Професійно-педагогічна еліта має бути соціокультурним і моральним зразком для всіх інших спільнот. У цьому контексті В. Г. Кремень визначає місію педагога як *«не лише його власні інтереси, мотиви, плани, а й те, що більше від його «я». Йдеться про систему ідей, традицій, культури в широкому розумінні слова. І вчитель як посередник між цими категоріями і дітьми має зростити гідних продовжувачів примноження здобутків людської цивілізації»* [4, с.76].

Роль педагога у сучасному суспільстві глибоко усвідомлюється та переосмислюється на міжнародному рівні. Свідченням цьому стала конференція міністрів освіти країн-членів Ради Європи 4-5 червня 2010 р. у м. Люблян (Республіка Словенія), присвячена проблемі «Освіта для сталого демократичного суспільства: роль вчителя». На ній прийняті такі стратегічні документи у галузі освіти: декларація за темою конференції «Освіта для сталого демократичного суспільства: роль вчителя», «Резолюція Ради Європи щодо Програми освіти на 2010-2014 роки у контексті існуючої

інституційної реформи» і «Резолюція щодо підвищення професійного розвитку вчителів через Програму «Песталоцці».

На разі сучасний стан кадрового забезпечення вищої освіти свідчить про гостру потребу в високопрофесійних і компетентних науково-педагогічних працівниках. Так, значний відсоток науково-педагогічних працівників передпенсійного та пенсійного віку. Для більшості з них характерними бар'єрами стають відсутність знань інноваційних освітніх технологій, іноземної мови, не володіння, а то й боязкість сучасних ІКТ, наявність стереотипів, вкарбованих у свідомість часом та певними соціальними реаліями тощо.

Для забезпечення сучасного рівня підготовки майбутнього спеціаліста підготовка викладача вищої школи має носити випереджувальний характер. Головною умовою здійснення такої підготовки є потреба викладача в підвищенні рівня власної професійної компетентності та її реалізація в різноманітних варіантах.

Насамперед це потребує розвитку рефлексивно-оцінкової свідомості науково-педагогічного працівника, яка спонукає його до продуктивної, перетворювальної професійної діяльності. Будь-які педагогічні ідеї, інновації, реформи можуть запроваджуватись в освітню практику лише шляхом їх прийняття, відповідних змін професійної свідомості та поведінки викладача.

Що обмежує освітній простір педагога?

У той же час, спостерігається відсутність у науково-педагогічних працівників прагнення до самовдосконалення, самозміни, адекватної вимогам часу.

▪ Наявність у професійному мисленні викладачів стереотипів минулого значно гальмує їх прагнення до удосконалення освітнього процесу, ризику. Як свідчить практика, викладачі недостатньо враховують об'єктивні тенденції зростаючої ролі діагностики у визначенні мети та оцінки результатів навчання, не здійснюють підвищення його інтенсивності на основі використання сучасних технологій і дидактико-виховних модулів, що забезпечують їх реалізацію.

▪ Непоодинокими є випадки, коли викладачі заперечують ідеї відкритої вищої освіти, впровадження в навчальну діяльність необхідних інноваційних практик, які дають змогу збільшити динаміку розвитку освітніх систем. У свою чергу це обмежує їх у новітній професійно-значущій інформації, звужує освітній простір щодо обміну та опанування кращих зразків зарубіжного науково-педагогічного досвіду.

Аналіз наукових джерел, що стосуються проблеми освітнього простору, дозволяє дійти висновків, що:

- **освітній простір** відображає систему соціальних зв'язків та відношень у галузі освіти, характер взаємовідношень суспільства і соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб суспільства;

- **освітній простір** – структурована система педагогічних факторів, що забезпечують зустріч, взаємодію, осмислення та пізнання (освоєння) особистістю у процесі її розвитку та становлення спеціально організованого педагогічного середовища;

- **освітній простір** – місце перетинання діяльності всіх учасників освітнього процесу, де забезпечується використання та активізація їх творчого потенціалу;

- **освітній простір** має часові характеристики суспільного розвитку, що існує у модусах: минулого (колективний досвід, створена система знань, умінь та навичок, що втілена у матеріально-суспільні елементи, зразки та традиції діяльності та ін.), теперішнього (колективна праця як активне використання досвіду та процес творчості нових форм, зразків, результатів діяльності) та майбутнього (суспільно необхідні реальні можливості, плани, проекти, ідеали усіма можливими засобами їхнього досягнення та здійснення);

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ

- **освітній простір** завжди має певні особливості залежно від його географії (території розташування, місця розгортання);

- **освітній простір** характеризується обсягом освітніх послуг, потужністю, інтенсивністю освітньої інформації, освітньою інфраструктурою (якісний і кількісний склад її елементів, їх розташування у просторі та взаємодія) та функціонує на принципах взаємодії різних освітніх систем, породжених певною культурою;

- **проектування освітнього простору** є організаційною основою інноваційного розвитку закладу освіти.

- У діяльності науково-педагогічних працівників переважає «викладацька модель». При цьому слабо розвинуті дослідницькі стандарти, незважаючи на позитивні зміни, які останнім часом відбуваються у даному напрямі. Це зумовлено відсутністю чіткої концепції ролі науково-дослідницької роботи в професійній діяльності викладачів.

- Характерною особливістю професорсько-викладацького персоналу є низький рівень професійної мобільності, як внутрішньої, так і зовнішньої. Свідченням тому є нерозвинутість такої форми як міжнародні обміни викладачів, а також низька їх віртуальна мобільність, тобто участь у відео- і заочних конференціях, та ін.

Усе зазначене засвідчує, що науково-педагогічні працівники наразі сьогодні слабо адаптовані до сучасних європейських вимог, недостатньо готові до діяльності в нових умовах, а отже працюють по-старому.

Безперечним є той факт, що від професійної компетентності викладачів відповідно до сучасних європейських стандартів, їх готовності до інноваційної діяльності та неперервної освіти залежить якість підготовки майбутніх педагогів.

Педагог тільки тоді виправдовує соціальні очікування, коли його особистісно-професійний розвиток здійснюється у випереджувальному векторі. Натомість, логічним наслідком окресленої ситуації є невідповідність підготовки педагога до виконання освітніх завдань в умовах модернізації загальної середньої освіти. Відтак, реальність переконливо свідчить про необхідність модернізації системи післядипломної педагогічної освіти в цілому як стосовно кадрового складу вузів, так і педагогічних працівників шкіл.

Наразі ППО України має сьогодні досить складне завдання – не лише ліквідувати існуючі прогалини в підготовці педагога, а й працювати в напрямі його фахового зростання на випередження. Останнє реалізувати майже неможливо. Насамперед тому, що на противагу діючій системі підготовки та післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників відповідної чіткої системи для науково-педагогічних кадрів в Україні, на превеликий жаль, не створено.

Ситуація, яка склалася щодо науково-педагогічних кадрів в Україні, на нашу думку, зумовлена такими основними чинниками:

- Сучасний стан матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів не відповідає сучасним вимогам щодо організації навчально-виховного процесу: лабораторне обладнання застаріле, інформатизація та комп'ютеризація значно відстають від рівня розвитку сучасних ІКТ і потреб у них навчального закладу тощо.

- Стажування викладачів, як найбільш розповсюджена форма ПК, не досконале і здебільшого носить формальний характер. Воно не здійснюється на базі сучасних інноваційних виробництв, у провідних європейських та вітчизняних навчальних закладах, що працюють в інноваційному режимі, застосовують новітні освітні технології, мають відповідну матеріально-технічну базу. На сьогодні це залишається проблемою, оскільки відсутня база вітчизняних закладів такого рівня, також не створено умов для стажування у закладах країн зарубіжжя.

- Не створена система неперервного підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів. Натомість діюча є системою підтримки кваліфікації викладачів.

При цьому основний акцент у підвищенні кваліфікації викладачів перенесено на саморозвиток і самоосвіту.

- Відсутні державні стандарти підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників на основі компетенцій, які б забезпечили єдиний підхід і якість ПК.
- Залишається на залишковому рівні фінансування фахового зростання науково-педагогічних кадрів (освіта дорослих).

І це цілком закономірно, адже бюджетне фінансування освітньої галузі в цілому (6,5 % ВВП) [5] хоча й наблизилось до рівня розвинених країн, як Фінляндія (6,05 % ВВП) та Франція (6,15 % ВВП), все ж не відповідає зазначеній у Законі України «Про освіту» нормі (10 % ВВП) [2] і не задовольняє повною мірою потреби освіти. Так, якщо рівень видатків на освіту на душу населення в Україні складає 143 дол. США, то у Фінляндії він становить 2256 дол. США, у Франції — 2161 дол. США [7]. Ця проблема недостатнього рівня державного фінансування для підтримки політики в галузі освіти дорослих співпадає з тенденцією, характерною для більшості країн світу, незалежно від рівня доходів.

Вкладення в освіту дорослих, крім основного – державного, забезпечуються залученням до її фінансування різноманітних джерел, передусім бізнесу й промисловості, міжнародних фінансових агентств, громадянського суспільства та окремих громадян, оскільки державний бюджет навіть США не в змозі фінансувати цей гігантський та постійно зростаючий освітній сектор. Виняток становлять всього 26 країн із 108 (24 %), де державне фінансування є єдиним джерелом у забезпеченні освіти дорослих.

Даючи оцінку розвитку цієї галузі, 44 % країн визнають необхідність збільшення видатків на неї. Недостатність фінансових вкладів у освіту дорослих, на думку експертів ЮНЕСКО, пов'язана з нездатністю урядовців держав повною мірою оцінити вигоди від цього для суспільства [1].

- Недосконалість національного законодавства щодо неперервного підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів, що значною мірою пов'язано з загальною політикою держави у галузі освіти дорослих.

На жаль, сьогодні в Україні ця галузь недооцінюється. Про це свідчить той факт, що Закон України про післядипломну освіту (освіту дорослих) протягом багатьох років тільки дискутується, та так і не прийнятий. Сьогодні за міжнародною експертною оцінкою пріоритетності в розвитку система підвищення кваліфікації України майже вдвічі відстає від світових лідерів (4,7 балів до 8,2 балів) [7]. Це притому, що як зазначають експерти ЮНЕСКО, саме державна політика має створювати як юридичну і фінансову основу освіти дорослих, так і управлінські структури, здатні поєднати у впорядковану систему формальну, неформальну і спонтанну (неофіційну) освіту дорослих [1].

Вирішити дану проблему можна тільки шляхом створення у державі цілісної системи підготовки і неперервного фахового зростання науково-педагогічних кадрів до роботи в нових умовах відповідно до європейських і світових стандартів.

Пошук оптимальних моделей підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ

Стратегічні завдання 2010:

- *поліпшення якості та ефективності систем освіти та підготовки у ЄС;*
- *сприяння доступові до цих систем для всіх та надання їм відкритості ширшому світові.*

Докладна робоча програма досягнення цілей систем загальної та професійної освіти (Education and Training) в Європі, прийнята 14.02.02 р.

На противагу Україні нині проблеми підготовки педагогів вищої школи, підвищення їхньої кваліфікації та перепідготовки у світовому освітньому просторі належать до пріоритетних.

Так, учасники Всесвітньої конференції з питань вищої освіти «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку» (ЮНЕСКО, Париж, 5-8 липня 2009 р.) наголосили на необхідності підвищення рівня підготовки та фахового вдосконалення викладачів упродовж життя, що в свою чергу вимагає нових підходів, зокрема відкритої дистанційної освіти та інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

У вирішенні проблеми підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників у XXI ст. В. Г. Кремень вбачає застосування інтеграційного критерію *«педагогічна майстерність + мистецтво кваліфікації + нові технології»* [4, с.18].

У більшості розвинутих країн Європи та світу характерним є пошук оптимальних моделей підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів. І хоча основною формою підготовки викладачів вищої школи залишається аспірантура та система післядипломної освіти, помітні зміни відбуваються в інституційних формах розвитку їх професійної компетентності. На зміну термінів «центр удосконалення викладання», «центр підвищення кваліфікації» з'являється поняття «програми удосконалення викладання та навчання», що зумовлює появу нових форм ПК і розширення можливостей у задоволенні індивідуальних потреб викладачів. Входять у практику такі форми як «активні лабораторії», «ігрові для викладачів», де педагоги у зручний для них час опановують досвід колег, експериментують з обладнанням тощо.

Особливістю цих програм стає зміна їх стратегічних завдань, де зміщується акцент з навчання майстерності на цілісні теорії навчання (учіння), які базуються на потребах тих, хто навчається. Програми, в свою чергу, будуються на технологіях інтерактивного і проблемного навчання.

Ще однією важливою характеристикою є **практична зорієнтованість системи ПК викладачів**. Так, у практиці ПК викладачів вищих навчальних закладів США розповсюджені короткотермінові курси (одно- або двотижневі) перед початком навчального семестру, метою яких є здійснення апробації опанованих на курсах нових знань і досвіду в практичній діяльності, індивідуальне консультування молодих викладачів, тренінги з актуальних проблем освіти дорослих і ін.

Значна увага у багатьох країнах (Німеччина, США та ін.), у т.ч. й пострадянського простору (Білорусь, Росія та ін.) набуває розвитку додаткова кваліфікація викладача у сфері психолого-педагогічної підготовки викладачів вищих навчальних закладів.

Педагог сучасної вищої школи має забезпечувати випереджувальне навчання у відповідності до вимог, що постають у ході модернізації вітчизняної освіти на всіх її рівнях. А це передбачає ґрунтовне оновлення фахових знань з урахуванням національної освітньої політики та світових тенденцій організації навчально-виховного процесу, опанування новітніми педагогічними технологіями. Лише стажуванням досягти належного рівня неможливо.

У чому має полягати сенс підвищення кваліфікації

Отже, постає необхідність у перегляді діючої і створенні неперервної системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів, яка б враховувала сучасні тенденції, досвід провідних країн Європи та світу й національні особливості. Вона має бути гнучкою, динамічною, адекватною вимогам конкретних освітніх закладів і враховувати рівень професійної компетентності викладачів.

Саме за такої системи можна перебороти кризу професійної компетентності викладача та вирішити проблему підготовки науково-педагогічних кадрів до діяльності в умовах модернізації як вищої освіти, так і загальної середньої.

Сенс самого підвищення кваліфікації має полягати, насамперед, у розвитку в науково-педагогічних працівників уміння оперувати предметним змістом знань,

проектувати й моделювати свою професійну діяльність і самоосвіту на рівні світових вимог.

З огляду на це, метою підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів є формування потреби в неперервній самоосвіті, самовдосконаленні освітньої діяльності викладачів в умовах розроблення і впровадження державних стандартів вищої освіти нового покоління, впровадження в освітній процес компетентнісного підходу, досягнень педагогічної науки, прогресивного педагогічного досвіду та нових технологій, професійна адаптація викладачів і формування у них індивідуального стилю роботи.

Освіта — це поступове усвідомлення свого незнання.

Віл ДЮРАНТ

Підвищення кваліфікації викладачів має здійснюватися за наступними основними принципами [6]:

- **динамічності** – забезпечує можливість щодо внесення змін і доповнень до змісту освітніх програм;
- **неперервності** – забезпечує широкі можливості у задоволенні різноманітних потреб викладачів з огляду на час, термін, місце та форму освіти;
- **усвідомленої перспективи** – потребує глибокого розуміння і усвідомлення слухачами і викладачами системи близьких, середніх і віддалених перспектив навчання;
- **різноманітності науково-методичного консультування** (супроводу) – передбачає високий рівень зацікавленості слухачів і компетентності викладача;
- **паритетності** – базується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії викладачів і слухачів та ін.

Особливістю викладачів вищої школи у системі підвищення кваліфікації є не лише приналежність до категорії дорослих, які вчаться, а й специфіка їх фаху – педагогічного. А отже, викладачі, повертаючись до навчання самі можуть стати потужним джерелом для розвитку інших, виходячи з власного досвіду виконання різноманітних соціальних ролей і видів життєдіяльності.

Саме тому модель підвищення кваліфікації цієї категорії має вибудовуватися на засадах **андрагогіки**.

У виборі форм організації підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, на нашу думку, необхідно ґрунтуватися на таких основних положеннях:

1. Підвищення кваліфікації як багатоцільова функція потребує наступності щодо розробки форм підвищення кваліфікації викладачів, спрямованих на розвиток їх професійних і особистісних якостей, педагогічної майстерності.
2. Синтез контактних і дистанційних форм підвищення кваліфікації.
3. Перехід від традиційної до інноваційної стратегії організації підвищення кваліфікації викладачів.

Створення інноваційного середовища для фахового зростання педагогічних кадрів

Стаття 25 Лісабонської стратегії:

«Системи освіти Європи слід пристосувати як до вимог суспільства знань, так і до потреб підвищеного рівня та якості зайнятості»

- *Знання є рушієм сталого розвитку.*
- *У швидкоплинному світі особливої ваги набувають освіта і наука, інноваційність і креативність...*
- *Розвиток освіти є одним із найефективніших методів боротьби з нерівністю та бідністю...».*

Брюссель. 24.11.09 КЄС (2009) 64

Основою фахового зростання педагогічних кадрів вищої школи мають стати **стандарти ПК** науково-педагогічних кадрів та **інноваційні програми**, розроблені відповідно до них, на основі компетенцій за модульним принципом [8].

Модулі, як самостійні, завершені, практико орієнтовані освітні одиниці, надають змогу слухачеві вибудувати індивідуальну програму особистісно-професійного розвитку.

Варто зазначити, що **стажування** має стати не лише однією з різноманітних форм ПК, а й набути нового змісту та здійснюватися у відповідному інноваційному середовищі – вищих навчальних закладах, наукових установах, виробництвах, як вітчизняних, так і зарубіжних. Це, в свою чергу, потребує формування на державному рівні мережі таких установ і нормативно-правового поля у їх діяльності.

На особливу увагу заслуговує **міжнародний обмін викладачів**. Це питання сьогодні нове, а тому потребує наукової розробки відповідно до національних особливостей, механізму його впровадження та нормативно-правового забезпечення.

Невід'ємним компонентом у системі неперервного підвищення кваліфікації вважаємо **цільову підготовку викладача вищої школи** з метою формування нового покоління викладачів, здатних проектувати та реалізовувати нові освітні технології, здійснювати підготовку педагогів нового типу. Таку підготовку, на нашу думку, необхідно здійснювати у вищих навчальних закладах, при цьому визначивши на державному рівні базові ВНЗ відповідно до педагогічного профілю підготовки.

З огляду на те, що і система ПК викладачів вищої школи, і система ППО педагогічних кадрів мають спільну кінцеву мету – забезпечення високої якості у професійній підготовці та розвитку педагога, вони повинні бути взаємопов'язані.

У закладах системи ППО мають отримати розвиток **новітні структури** з підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів, такі як інститути (факультети) відкритої освіти, віртуальні школи професійної майстерності, тренінгові центри тощо.

Надзвичайно важливим елементом у системі неперервного підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів, на нашу думку, є створення **наукових лабораторій** (кафедр) з проблем розвитку педагогічної освіти на базі закладів ППО (з координуючою ланкою в УМО НАПН України), які б об'єднали потенціал ППО, науково-педагогічні школи ВНЗ і шкільних педагогів – практиків.

Наукові пошуки цих лабораторій мають спрямовуватись, насамперед, на проблеми модернізації педагогічної освіти, зумовленої значними змінами у педагогічній професії внаслідок стрімкого розвитку цивілізації та її відставанням від змін у реальній шкільній практиці. А це і уточнення поняття предмету діяльності, і компетентності педагога та ін.

Неперервна професійна освіта сьогодні охоплює не лише всі традиційні компоненти освітніх систем, а й неформальну освіту, самоосвіту, освіту дорослих. **Гармонійне поєднання формальної та неформальної освіти** забезпечить цілісність системи особистісно-професійного розвитку науково-педагогічного працівника. Тому, на державному рівні необхідним є створення нормативно-правового поля, яке забезпечить, у першу чергу, можливість здобувати освіту впродовж усього життя, на основі індивідуальних навчальних планів, пролонгованих, або стиснутих у часі, різноманітних за видами, формами і методами навчання, зручних для кожної людини та її роботодавця (державного чи не державного).

Отже, якісні зміни викладача вищого навчального закладу та виконання ним місії в умовах нової цивілізації можливі за створення нової моделі підвищення кваліфікації викладачів вищої школи у системі післядипломної педагогічної освіти, а також відповідного нормативно-правового поля.

Список літератури: 1. Глобальный отчет по образованию и просвещению взрослых [Электронный ресурс] – ЮНЕСКО, Ин-т ЮНЕСКО обучения на протяжении жизни, 2010. – Режим доступа: <http://www.lawinrussia.ru/kabinet-yurista/zakoni-i-normativnie-akti/2010-03-28/globalniy-otchet-po-obrazovaniyu-i-prosveshcheniyu-vzroslih.html> 2. Законодавство України про освіту: зб. законів. — К.: Парлам. вид-во, 2002. — С. 24. — (Бібліотека офіційних видань). 3. Концепція педагогічної освіти. — К., 1998. 4. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. — К. : Грамота, 2003. — 216 с. 5. Президент України В. Ющенко. Освіта як державний пріоритет. — 02.10.2008. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://almamater.com.ua/modules/smartsection/item.php?itemid=93> 6. Современные системы повышения квалификации преподавателей вузов [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.vfmgju.ru/Higher-education-in-Russia/Systems-improvement-professional-skill-teachers-of-high-schools/index.html> 7. Україна у світових рейтингах конкурентоспроможності [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://compete.org.ua/modules/files/Monitor/Monitor_2008_ukr.pdf 8. Ярочкина Г. В. Инновационная модель повышения квалификации педагогических кадров учреждений довузовского профессионального образования / Г. В. Ярочкина. // Инновации в образовании. — 2008. № 8. — С. 4 – 13.

В. В. Олійник

ПРОФЕСІЙНЕ УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

У статті розглядається проблема професійного вдосконалення науково-педагогічних працівників у взаємозв'язку: якість викладацького персоналу ВНЗ → якість підготовки спеціаліста → якість підготовки учня. На основі аналізу характеристик особистості педагога вищої школи в новій ітелектно-інформаційній епосі та ситуацій щодо професії педагога і наявного якісного кадрового потенціалу ВНЗ обґрунтовуються підходи та шляхи розбудови системи фахового зростання викладачів. Подаються інноваційні бачення формування освітньої політики у підготовці та підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, що базуються на засадах андрагогіки, компетентнісного підходу та інноваційних педагогічних практик.

В. В. Олейник

ПРОФЕСИОНАЛЬНОЕ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАУЧНО- ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ

В статье рассматривается проблема профессионального усовершенствования научно-педагогических работников во взаимосвязи: качество преподавательского персонала вуза → качество подготовки специалиста → качество подготовки ученика. На основании анализа характеристик личности педагога высшей школы в новой интеллектно-информационной эпохе и ситуаций в отношении профессии педагога и имеющегося качественного кадрового потенциала вузов обосновываются подходы и пути создания системы профессионального развития преподавателей. Излагаются инновационные видения по формированию образовательной политики в отношении подготовки и повышения квалификации педагогических работников, основывающиеся на позициях андрагогики, компетентностного подхода и инновационных педагогических практик.

V.V. Oliynyk

PROFESSIONAL UPGRADING OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL SPECIALISTS: PROBLEMS AND WAYS OF PROBLEM SOLVING

The article deals with the issue of professional upgrading and development of scientific and pedagogical personal in the link: quality of the professional personal – quality of initial professional training – quality of students training. At the basis of the analysis of pedagogue's personality characteristics the approaches and issues of educational profession as well as the ways and issues of the professional grow are discussed. The innovation vision of the education policy of initial and in-service training of pedagogical personal which are based on the andragogy and competency based approaches as well as on the innovational pedagogical practices.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2010

УДК 377. 6: 37014

*Васянович Г. П.
м. Львів, Україна*

ГУМАНІТАРНА ОСВІТА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Питання підготовки технічної еліти завжди знаходилося в полі зору як педагогічної теорії, так і практики освіти. Проте на сучасному етапі суспільного розвитку воно набуло особливої значущості. Якість освіти сьогодні розглядається як один із найважливіших чинників стабільного розвитку країни, її технологічної, економічної, інформаційної й моральної безпеки. Доцільно виокремити дві провідні групи причин актуалізації цієї проблеми – внутрішніх безпосередньо взаємопов'язаних з нею, і зовнішніх, стосовно освіти.

Перша група причин ініціюється “хвилею” інновацій (не завжди позитивних), де майже кожний педагог і кожний навчальний заклад зайняті самостійними педагогічними пошуками. Відсутність надійної, виваженої парадигми освіти зумовлюється тим, що сучасна педагогічна практика значною мірою носить інтуїтивний і стихійний характер. Виникає питання про те, якою мірою численні пропозиції, що йдуть від практиків і теоретиків професійної освіти, науково виважені й достовірні, наскільки вони сприяють зростанню підготовки технічної еліти.

Друга група причин зумовлена викликами світовому співтовариству, які визначились на початку третього тисячоліття: технологічним, екологічним, інформаційним, світоглядним, моральним. Аналіз цих проблем, проведений вченими, засвідчує, що їх глибинні корені знаходяться не в економічній, політичній або соціальній сфері суспільства. Вони пов'язані передусім із духовною сферою і безпосередньо залежать від рівня освіченості, моральних якостей людей, їх світорозуміння, культури й світогляду. Глобальний рівень перерахованих викликів, пов'язана з ними загроза самому існуванню людства роблять об'єктивно необхідним зміну ставлення до загальної професійної й зокрема гуманітарної освіти, її функцій і перспектив розвитку.

Дослідженню окресленої проблеми присвятили свої праці О. Т. Ашерів, В. М. Бабаєв, О. М. Гомонюк, С. У. Гончаренко, Р. С. Гуревич, І. А. Зязюн, О. В. Квасник,